

W bibliografii pod hasłem „opracowania” znalazło się według mnie zbyt dużo pozycji, które zaliczyłby raczej do „literatury pomocniczej”. Tego ostatniego hasła w ogóle w bibliografii nie ma.

Tych kilka uwag krytycznych nie umniejsza wysokiej oceny pracy, zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Jest to praca dojrzała, za którą stoi wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu badań egzegetycznych. Jest poważnym przyczynkiem do poznania historiografii Biblii Hebrajskiej. Gdyby została napisana w jakimś języku kongresowym na pewno została by zauważona i doceniona przez światowe środowisko biblijne.

Ks. Dariusz Kotecki

Zbigniew Witkowski, *Mężnie i wiernie. Papiaska Gwardia Szwajcarska. Historia chwały*, Toruń 2010, ss. 260.

Nakładem toruńskiego Wydawnictwa „Dom Organizatora” ukazała się publikacja Zbigniewa Witkowskiego, profesora Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu: „*Mężnie i wiernie*”. *Papiaska Gwardia Szwajcarska. Historia chwały*.

Mając na uwadze szczególnie charakter tej problematyki na polskim obszarze wydawniczym, ciśnie się pytanie o możliwe źródła inspiracji Autora do jej podjęcia i wnikliwego zainteresowania polskiego czytelnika. Wydaje się, że stanowi je osobowość Pana Profesora ukształtowana intelektualnie i szerokim wymiarem kulturowym. Autor publikacji jest specjalistą w zakresie prawa konstytucyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem prawa włoskiego. W ścisłej symbiozie z jego formacją intelektualną pozostaje kulturowy zachwyty Italią i towarzysząca mu sympatia do tego kraju. Dodatkową osobliwość stanowi Miasto Państwo Watykańskie na obszarze stolicy Włoch, ze swoim bogatym dziedzictwem religijnym i kulturowym, w które włączona jest także *Gwardia Szwajcarska*.

Określona formacja intelektualna Profesora i jego ścisły związek z wieloma instytucjami naukowymi Włoch (uniwersytety: LUISS w Rzymie, Padwa, Molise, Perugia, Macerata, Triest) zaowocowały powołaniem przez prof. Z. Witkowskiego „Toruńskiego Towarzystwa Miłośników Italii”, oraz redakcją wychodzącego w Toruniu czasopisma

„Studi polacco-italiani di Toruń”. W tym wszystkim widziałbym impuls do opracowania niniejszej publikacji.

Monografia o *Gwardii Szwajcarskiej* obejmuje jedenaście rozdziałów. Opracowanie rozpoczyna geneza papieskiej *Gwardii Szwajcarskiej*, sięgająca roku 1476. Jest to eks-wojskowy korpus powołany do osobistej ochrony Papieża, złożony z młodych Szwajcarów. W politycznym kontekście Europy tamtych czasów i występujących w niej konfliktów między państwowych Autor publikacji ukazuje z jednej strony niezwykle walory wojskowe żołnierzy szwajcarskich, a z drugiej – wzorcową wręcz lojalność i wierność przysiędze składanej papieżom. Te cechy charakterystyczne *Gwardii Szwajcarskiej* zostały wydobyte w publikacji i ukazane w poszczególnych etapach jej historycznego rozwoju u boku papieży. Wierność ta, a zarazem odwaga *Gwardii Szwajcarskiej* znalazła swój wyjątkowy wyraz w czasie tzw. *Sacco di Roma* –1526/1527 (grabież Rzymu przez Colonnów oraz Habsburgów hiszpańskich i ich niemieckich sojuszników). Wtedy to w obronie papieża i wolności Kościoła poległo 147 gwardzistów, spośród 189. Dla upamiętnienia tego tragicznego wydarzenia w historii *Gwardii Szwajcarskiej* co roku w dniu 6 maja jej rekruci składają przysięgę wierności papieżowi, a dewizą Gwardii stało się hasło „*Acriter et Fideliter*” – „Mężnie i Wiernie” (r. V, ss. 87–110).

Szczególne miejsce i rolę Gwardii Szwajcarskiej opisał Autor publikacji w czasach najdłuższego w historii Kościoła pontyfikatu Piusa IX, który był faktycznie ostatnim przywódcą państwa kościelnego (ss. 143–163).

Czytając ten opis o bohaterstwie i wielkiej lojalności żołnierzy szwajcarskich wobec papieża w napiętej sytuacji politycznej ówczesnej Europy, nie sposób nie zauważyć także bardzo wyważonej oceny politycznej i kościelnej sytuacji tego okresu ze strony Autora publikacji. Sięga on do pisanych historycznych źródeł traktujących o tych wydarzeniach i przedstawia sytuację spokojnie oraz bardzo obiektywnie, bez cienia emocji.

Monografię zamyka obszerna relacja omawiająca współczesny status prawny *Gwardii Szwajcarskiej*, jej organizację, uposażenie gwardzistów, ich przywileje. Konsekwentna swej dewizie *Acriter et Fideliter*, Gwardia wierna papieżowi i państwu watykańskiemu stanowi ważny element w strukturze instytucjonalnej Kościoła, także współczesnego.

Autor publikacji wykorzystał w niej obszerną literaturę przedmiotową, dzięki której także czytelnik polski może zapoznać się dość szczegółowo z instytucją *Gwardii Szwajcarskiej*, budzącą u turystów przy-

bywających do Rzymu duże nią zainteresowanie, szacunek i sympatię. Z tych też racji monografia prof. Z. Witkowskiego zasługuje na zachętę do jej przeczytania.

Ks. Czesław Rychlicki

Jerzy Szyran OFMConv, *Dialogalny charakter przymierza małżeńskiego. Studium teologiczno-moralne*, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2010, ss. 367.

U progu swojego małżeńskiego życia, każda para w obliczu Boga i wspólnoty Kościoła zawarła sakramentalne przymierze, będące konsekracją ich miłości i fundamentem małżeńskiej jedności. Na co dzień jedność małżeńską buduje się przez dialog, komunikację. Jeśli małżonkowie przestaną ze sobą rozmawiać, dzielić się swoim przeżyciami i doświadczeniami, trudno im będzie doświadczyć prawdziwej komunii. Wejście w dialog, zakłada zawsze postawę aktywną, gotowość, by mówić oraz gotowość, by słuchać i przyjąć współmałżonka w jego własnym odbiorze rzeczywistości. Zawsze chodzi tu o relację zorientowaną na drugiego, o bycie „z” i „dla” współmałżonka. Dialog w małżeństwie jest niezbędny do tego, aby małżonkowie mogli przed sobą stawać w prawdzie, obdarowywać drugiego sobą, swoim, jakże odmiennym sposobem przeżywania i postrzegania świata. Dialog to „wpuszczenie” współmałżonka do „mojego” świata: radości, lęków, doznań, przemyśleń, nadziei i planów – wszystkiego, co tworzy moje „ja”, gdzie drugi człowiek, nawet najbliższy nie ma dostępu, jeśli sam(a) mu nie „otworzę drzwi”.

W tej perspektywie dialog małżeński jest chwilą szczególnego działania łaski sakramentu małżeństwa. Przyjmując i udzielając sobie nawzajem tego sakramentu małżonkowie podjęli odpowiedzialność za siebie nawzajem, przysięgli budować swą jedność w Bogu i razem podążać do Boga. Oddając się jedno drugiemu, razem oddali się Bogu, „wpuścili” Go do swojego małżeńskiego „my”. Bóg zawarł z nimi przymierze, zobowiązał się podtrzymywać ich, chronić i prowadzić przez drogi życia ku pełni świętości. Aby łaska sakramentalna była skuteczna, małżonkowie muszą pozostawać w dialogu ze samymi sobą i z Bogiem. Muszą być świadomi, że łaska ta jest zawsze obecna w ich miłości, która jednak wymaga nieustannego potwierdzenia przez słowa i konkretne czyny.